

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 40.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: J. Natek
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Kolodvorska 23 • Tisk Jugoslov. tiskarne (J. Kramarič)

Ljubljana, 18. aprila 1940

Leto VI — Številka 28

EDINI, MOČNI IN PRIPRAVLJENI HOČEMO ŽIVETI

Važen sklep slov. akademske mladine

V ta neizražen krik spontane slovenske volje do življenja, kljub smrti, ki tako brez premislekov kosi male evropske narode, drugega za drugim, bi mogli povzeti ono veličastno, resno, pa obenem mladostno optimistično razpoloženje, ki je po dolgi dobi zagrabilo zgodovinsko dvorano Akademskega doma v petek, 12. t. m. zvečer, ko je na sestanku AZ govoril o kat. skupnosti g. senator Kulovec. S svojim ideološkim govorom, v katerem je dokazoval, da kat. skupnost ne obsega samo skupnosti v cerkvi, ampak da obsega one, ki priznavajo katoliška načela in se po njih v življenju ravna. Iz tega pa sledi tudi zaključek, da morajo katoličani, ako hočejo svoja načela v politiki uveljaviti, tvoriti močno politično skupnost.

Razpoloženje množičnih navzočih moramo zajeti v naslednje točke:

1. Nikomur danes ne prihaja na um, da bi ustvarjal kako novo strančico: imamo enotno slovensko politično organizacijo in velikega voditelja.

2. Slovenska kat. skupnost je skupnost slovenskih katoličanov za javno urejevanje slov. narodnega življenja na osnovah edinih in edinstvenih krščanskih načel. Je skupnost katoliških Slovencev v namenu, da vrednote slovenskega ljudskega izročila veže s sedanostjo in utrjuje slovensko narodno skupnost v okope, na katerih stojimo, da si v tem stišnem evropskem viharju ohranimo svoj narodni dom v občestvu nove svobodne Evrope, v krščanskem evropskem občestvu, ki mora vstati na ruševinah te velike vojne, v novem evropskem občestvu, na katerega vstajenje je usoda navezala obstoj malih narodov.

3. Samo v novi svobodni Evropi bodo znova zaživeli svoje samobitno narodno življenje Čehi, Poljaki, Finci, Ukrajinci, Danci, Norvežani. Vsak drugačen konec te velike evropske borbe, ki se ne odloča samo na neposrednih vojaških frontah, ampak na notranjih idejnih, pomeni, da bodo mali narodi sužnji velikih.

4. Nova svobodna Evropa pa je možna samo v ozračju krščanske resnice, ki jo je razkristjanjena Evropa pregnala iz svojih javnih ustanov od herojske volje prepričanih krščanskih duhov, ki bodo znali novi Evropi svobodnih evropskih narodov dati večjo notranjo trdnost na osnovi krščanskih tradicionalnih načel.

5. Zato moramo zbrati vse zdrave duhovne sile v eno samo falango, ki bo pri nas doma v funkciji edinega odrešilnega evropskega namena, zaščitila narod in državo pred razkrajalnimi silami framazonstva, komunizma in ekskluzivnega nacizma, teh današnjih dedičev postopnega javnega evropskega odpada od krščanstva v zadnjih stoletjih. Evropa in z njo njeni mali narodi bodo živeli le v toliko, v kolikor bodo po sedanji vojni uničene te peklenske sile, ki so priklicale nad Evropo to strašno vojno, ki je uničila že zdaj svobodo številnih malih narodov.

6. V luči tega razdejavanja, v resničnosti te groze, ki preži tudi nad še preostalimi trepetajočimi malimi evropskimi narodi, pa v žaru enega samega velikega strastnega zaupanja v skorajšnje vstajenje nove svobodne Evrope svobodnih evropskih narodov, — so naši notranji prepričani tako eskimsko majhni in tretjevrstni, da bi zaslužil kazen božjo, kdor bi jih danes še dalje razpihaval.

Slovenska katoliška akademska mladina je to pravočasno razumela. In zato je v petek, dne 12. t. m. zvečer v Akademskem domu s tako spontanim in iskrenim ognjem sprejela velike besede, ki so izzvenele v te-le misli:

»Danes, ko se čez noč okoli nas podirajo države, mora biti med nami popolna in absolutna edinost. Kajti le v popolni edinosti bodo mogli akademiki izpolniti one naloge, ki jih bo bližnja bodočnost stavila na nas. Predvsem pa je popolna edinost potrebna proti našemu največjemu notranjemu sovražniku, ki se zbira v veliko protikrščansko fronto komunizma, framazonstva in republikanstva. Proti tej razkrajalni fronti moramo postaviti močno združe-

valno katoliško in narodno fronto. Zato moramo pustiti na stran vse malenkostne razprtije, nobenega ne izključevati ali »žagati«, ampak vse, ki so dobre volje, združiti v močno katoliško narodno fronto proti razkrajalnemu načrtu framazonstva, komunizma in republikanstva. Vsi v skupno borbo za slovenski narod v močni Jugoslaviji.«

Tov. Bertalanč je prebral naslednji predlog v smislu teh načel:

Tovarišice! Tovariši!

Okrog nas in pred našimi očmi se bije gigantna borba, kakršne še ni videl svet. V nekaj dneh, celo v nekaj urah izginjajo države s površja Evrope in narodi padajo v sužnost,

In mi! Tudi mi stojimo sredi te borbe. To tem bolj, ker je sovražnik tudi med nami samimi. Ni treba več spraševati za tem sovražnikom. Vsi ga poznamo: komunizem, framazonstvo.

Ti naši notranji sovražniki so se stavili popolnoma in z vsem srcem v službo naših zunanjih sovražnikov. Skupno delajo in se borijo za to, da zrušijo krščanstvo, da uničijo našo državo in jo prodajo sovražnikom. Hočete dokazov: V Belgradu so udeleženci »mirovne kongresa« razširjali letake, v katerih zahtevajo, da se mora naša država dati brez boja zasesti, ako hoče ohraniti svojo svobodo.

Ali pa letak, ki so ga izdali ljubljanski akademiki komunisti: V njem imenujejo Reynauda imperialističnega razbojnika in se s tem postavljajo na stran Nemčije. Pravijo, Jugoslavija se mora nasloniti na Sovjetsko zvezo, edini branik miru in neodvisnosti malih narodov.

In mi, katoliška akademska mladina, sinovi in hčere slovenskega naroda! Bratje in sestre! Če kdaj, sedaj bide dvanajsta ura, ki nam je zadnji opomin, da se strnemo in v bratski ljubezni gremo v boj za našo državo proti notranjim in zunanjim sovražnikom našega naroda in države.

Na poziv cerkv. zastopnika je zbrana skupščina akademikov sklenila se korporativno udeležiti pontifikalne maše in procesije na praznik varstva sv. Jožefa, kar je tudi storila, da je tam prosila varuha Cerkve in slov. škofij, da obvaruje naš narod in Jugoslavijo z manjših notranjih sovražnikov.

Vzemimo si k srcu besede, ki sta nam jih na študijskem dnevu, na god svetega Tomaža Akvinskega, povedala naš narodni voditelj dr. Korošec in prevzvišeni škof dr. Rožman:

Besede našega narodnega voditelja: Kdor je dobrega mišljenja, kdor hoče varovati naš narod, našo državo, našo dinastijo, kdor hoče ohraniti pridobitve naše narodne in krščanske civilizacije, kdor hoče socialno evolucijo, a ne revolucije, kdor hoče svobodo, a ne tiranstva, naj gre z nami na stražo za naše ideale. Podajmo si roke in korakajmo!

Besede prevzvišene: Želel bi, da bi današnji študijski dan vse katoliške akademike objel z rokami resnice in ljubezni ter jih tako združil v enoto verovanja in akcije v duhu medsebojne ljubezni. In če bo ta dan k temu pripomogel, naj bo stokrat blagoslovljen.

Tovariši! Tovarišice!

Pustimo naše malenkostne prepire in medsebojna trenja. Grešili smo vsi, eden več, drugi manj. Sedaj pa na delo v borbo za svoj narod, za našo državo, za krščanstvo, v borbo proti našim notranjim in zunanjim sovražnikom in to roko v roki, ramo ob rami. Kličite nas naš narodni voditelj, kliče naš prevzvišeni škof, kliče nas krščanstvo, naš dragi slovenski narod in država!

Naše naloge: Ustvariti moramo veliko in močno fronto katoliške protikomunistične akademske mladine. S to fronto moremo in moramo dajati ton slovenski univerzi, usmerjati javno mnenje v Sloveniji in v vsej državi v izrazito narodno in državno afirmacijo proti razdiralnim silam komunizma, framazonstva, republikanstva in vsem načrtom proti integriteti našega narodnega in državnega ozemlja.

V ta namen predlagam:

1. Vsa slovenska katoliška akademska mladina naj poroma h Kraljici in Zaščitnici Slovencev, k Mariji na Brezje. Njej se bomo priporočili, tu bomo prosili za pomoč za svoj narod in svojo domovino. Njej bomo priporočili svoje načrte za bodoče delo in za borbe, ki nas čakajo.

(Konec na drugi strani.)

2. Za delo in narod in državo, proti komunistom, proti framasonom moramo poizkušati pridobiti po besedah našega narodnega voditelja tudi mladino, ki misli, da ni naša, a je vendarle po mišljenju in hotenju naša.

3. Pri našem delu moramo poiskati in držati stike s protikomunistično usmerjenimi hrvaškimi in srbskimi akademiki in na ta način ustvariti protikomunistično fronto akademske mladine Jugoslavije.

4. Prirejati moramo manifestacije in zborovanja v narodnem in državnem smislu proti komunistom, framasonom in republikancem, kakor tudi vršiti borbo proti tem prevratnim elementom potom vsega jugoslovanskega tiska in s pomočjo letakov.

5. Prirejati moramo izlete na naše narodnostne meje.

6. Doseči moramo pri oblasteh, da bo šlo gotovo število naših mladih in sposobnih inteligentov v tujino, kjer bodo vršili propagando za nas Slovence in Jugoslavijo.

Da bo delo potekalo v miru in z uspehom, predlagam, da se sestavi poseben odbor, v katerem bodo zastopana vsa društva z enim odbornikom: Danica, Zarja, Savica, Cirilsko društvo, Straža, Kladivo, ostala manjša društva pa naj imajo po dogovoru skupnega odbornika. Ta odbor voli iz svoje srede predsednika in si porazdeli delo. Še bolje pa bi bilo, da se celotna AZ preuredi v tem smislu.

Slovenska katoliška akademska mladina, v bratski slogi in ljubezni na delo, kliče te narod in domovina.

Ljubljana, 12. aprila 1940.

Predlog oziroma osnutek tovariša Bertalančiča je bil z enodušnim pritrditvijo soglasno odobren. Slovenska katoliška akadem-

ska mladina se je vsa odločila in pripravila za enotno delo v resnih časih, ki se odpirajo.

Slovenska katoliška akademska mladina zna v velikih trenutkih povedati pravo besedo in hitro odločati. Minuli teden je to v dejanjih izpričal.

K poglavju o Poljski

»Schwarze Korps« z dne 21. marca objavlja pismo, ki ga je pisal neki vladni svetnik predsedniku razpuščene »Nemško-poljske lige«. Med drugim bereš v tem pismu tudi naslednje:

»Vojska ne traja večno in pozneje bo treba najti vsaj neki »modus vivendi« s poljskim narodom. Ze sedaj bi lahko to lepo nalogo vršila Nemško-poljska liga, ki naj skuša zmanjšati sovraštvo med obema narodoma. Kajti tudi mi Nemci se moramo Poljakom za marsikaj zahvaliti. Pomislimo samo na osvoboditev Dunaja pred Turki.«

K tem mislim pravi glasilo Gestapa: »Poglavje Poljske je za nas končano. Poljak je bil po svojem narodnem značaju vedno strahopeten, nasilen in zvijačen. Nemca je sovražil kakor pač manjvredna stvar nujno mora sovražiti boljše. Poljska zgodovina zadnjih 20 let je za nas samo kriminalen akt, poljska bolezen je bila operirana in temeljito ozdravljena.«

Piscu pisma pa pravi: »Nismo mogli verjeti, da sta v sedmem vojnem mesecu še možna tolika meščanska tenkočutnost in tako presrešljivo pomanjkanje narodnega instinkta... Mlada Nemčija bo v tem boju zmagala, ker misli čisto drugače kot Vi, utrujeni apostol sprave!«

stajajo. To so množice, ki nočejo več prenašati zatiranje od strani finančnega kapitala, toda na drugi strani tudi še niso obupale nad kapitalizmom... Fašizem je policaj, ki je zaprl vse izhode v napredek, v razvoj, v bodočnost. Fašizem je politično sredstvo finančnega kapitala za dušenje ekonomskih in socialnih nasprotstev, ki so postala v kapitalističnem gospodarstvu nerešljiva. Fašizem je zadrževanje kolesa razvoja z nasilnimi političnimi sredstvi. Fašizem je nova politična lupina vlade finančnega kapitala, ko se je pokazala stara lupina — demokracija — za nesposobno, da bi s političnimi sredstvi mogla zadržati proces razkrajanja in razpadanja v ekonomski in socialni strukturi, da bi ga mogla ukleniti v verige političnega aparata.« (S. 13/14). Mnogo krajše je isto povedal — š k —, ko je v »Sodobnosti« (1940, št. 1—2, str. 75) označil fašizem kot »stalno organizacijo, ki bi omogočala čim lažje obvladavanje družbe«, kot »novo in najvišjo stopnjo kapitalizma«, kot nekako »prisilno idilo med volkom in jagnetom« ali na str. 81 kot sistem, ki je »plod nasilne ureditve... v interesu vladajočih, ki predstavljajo najbolj izraziti kapitalizem«. Nadalje piše Kardelj, da se fašizem v boju proti proletariatu oblači v plašč nacionalizma, imperialistične težnje pa v obleko rasizma«. (S. 30.) Antisemitizem uganja zato, da odbije ostrino antikapitalističnim težnjam deklariranih malomeščanov (s. 31). »Tretja fašistična fraza je »harmonija med delom in kapitalom ter stanovska (korporacijska)

Bohinjski teden 1939

Fr. Vodnik: Slovenstvo in katoličanstvo

Referent zavrača tiste, ki istovetijo narodnost in narodno kulturo s svetovnim nazorom. V tem oziru bi bili grešili katoliki v dvojni smeri:

1. zavračali so narodnost kot pogansko, ker so jo gojili nasprotniki in tem niso priznavali kulturnih vrednot: n. pr. Trubarju.

2. Istovetili so katolicizem s slovenstvom in reklamirali zase monopol slovenstva in slovenske kulture.

Isto zablodo so zagrešili svobodomisleci s tezo: kultura je nujno svobodoumna, češ: ali kristjan ali umetnik.

Vodnik izvaja svojo tezo v blestečem slogu in njegova izvajanja so v mnogočem pravilna in za vsakega poučna.

Vendar se nam zdi pretirana trditev, da »župniki po mnogih farah še danes nasprotujejo ljudski prosveti samo zato, ker se ta prosveta lahko vrši v svobodomiselnem duhu.«

Gotovo je obžalovanja vredno, če kdo to zagreši, toda taki popolnoma izjemni primeri **tonejo tako rekoč v morju velikega prosvetnega dela**, ki so ga prav duhovniki in katoliški krogi vršili v zadnjih 50 letih po vsem slovenskem ozemlju; saj je Prosvetna zveza bila prava ljudska univerza za naš narod in vse šolstvo, osnovno, srednje in višje je navezano na blesteča imena katoliške miselnosti.

Da se katolištvo in slovenstvo, katolištvo in kultura ne krijeta ne pojmovno, ne zgodovinsko, je brezdvomno pravilno in tu ima g. Vodnik prav, če svari pred monopoliziranjem slovenstva in kulture od katoliške ali nekato-

liške strani. Kultura mu je »vse naravno, telesnoduševno človekovo udejstvovanje«, torej tehnično gospodarska (obrt itd.) in duhovna kultura (znanost, umetnost), religija pa je odnos do Boga. Kultura je na drugem področju, zato avtonomna in se lahko križa z verstvom, ker je kultura lahko materialistična, lahko religiozna, ostane pa vendar kultura.

Zato si ne smemo lastiti monopola nad kulturo, ampak priznati tudi nasprotno kulturo: »Čas je prišel, da se borimo za novo, veliko slovensko sintezo«, za našo slovensko kulturo, »ki je edinstvena in nedeljiva, skupna naloga, vrednota in ponos nas vseh, čeprav so gradili — zidarji nepomirljivih idej«. Tako sklepanje se nam zdi nepravilno. Smo na polju idejnih nasprotij, ki so eksplozivna kakor podmorske mine, če zadenejo vanje ladje.

Kultura res ni identična z religijo; je pa lahko do nje v gotovem odnosu. Kultura (recimo matematika in kemija) je lahko do vere indiferentna; lahko je v skladu z njo in dobiva od nje pobude (knjižga o Bogu, cerkvena umetnost), lahko ji je sovražna, ako širi ateizem, nemoralnost in idejne zmote: n. pr. boljševiska kultura. V tem primeru osporava vera avtonomijo kulture in priglasí svoj opravičeni veto. Za katoliške Slovence nemoralni filmi, Novšakovi Dečki, Vidmarjevo samozvano monopoliziranje kulture za svobodoumje, materialistično in protikatoliško pisanje nekaterih znanstvenikov in literatov (recimo »Sreča na vasi« itd.) ne tvorijo nobene skupne vrednote, ki naj bi bila ponos nas vseh. Trdimo, da brezbožni, nemoralni, filozofsko zmotni duševni proizvodi ne spadajo v pravo kul-

R. Čuješ:

Oh, ta imena!

FAŠIZEM.

Istega leta je napisal Kardelj pod izmišljenim imenom Tone Brodar tudi knjižico »Fašizem«. Izšla je kot 1. zv. »Male biblioteke«, kjer razlaga fašizem popolnoma v duhu dialektičnega materializma. Izvaja ga iz proizvajalnih razmer. V knjižici, ki bo odgovorila na vprašanje, kaj je fašizem, piše: »Izhajala bo iz današnjega gospodarskega položaja, v katerem brez dvoma leži korenina fašističnega gibanja in fašistične vlade... Pokazala bo, kako mora fašizem pasti in napraviti pot — progresa«. (S. 6.) Na vprašanje, kaj je fašizem, odgovarja: »Vsi poizkusi gospodarskega izhoda iz krize so ostali brezuspešni... Ko so gospodarska sredstva odpovedala, je pričel iskati finančni kapital političnega izhoda iz krize in rezultat tega iskanja je — fašizem. Fašizem je torej cvetka, ki uspeva le v krizi. Prj fašizmu moramo ločiti dvoje: prvo je fašistična vlada, drugo je fašistično gibanje, fašistične množice. Fašistična vlada rešuje finančni kapital pred propadom, pred naskokom ljudskih množic, skuša mu omogočiti prevalitev krize na rame delovnega ljudstva. Fašistično gibanje pa sestavljajo malomeščanske in kmečke množice, ki se bore za izgubljene položaje v kapitalistični družbi, ob katere jih ni spravil nihče drugi, kakor isti finančni kapital, katerega socialna opora po-

država« (s. 31). »Fašistične kulture ni... Fašizem napada vsako znanstveno odkritje, vsako svobodno misel, vsako svobodno umetnost« (s. 31). Proti koncu ugotavlja: »Prepričali smo se, da je fašizem na oblasti najbolj brutalna diktatura najbolj reakcionarnih in najbolj imperialističnih elementov finančnega kapitala« (s. 43). In fašizma bo konec, ko bo rasla v malomeščanskih množicah razredna zavest zatiranja delovnega človeka, ki je našel svojega pravega zaveznika — proletariata, ko bo zadoščala samo po sebi neznatna stvar, da bo izbruhnil splošen odpor in pokopal pod seboj fašistično vladno in vse, kar je s to v zvezi navedeno po smislu str. 44/45.

Priznam, da odgovarja taka slika fašizma duhu dialektičnega materializma, ugotoviti pa moram, da ne odgovarja resnici. Tudi Kardelj ponavlja zavestno napačni marksistični pojem fašizma. Čeprav smemo pojem fašizem uporabljati upravičeno le za sedanji režim v Italiji, postavljajo marksisti kot zanje res bistveno značilnost »fašizma« izrazito neprijazen ali sovražen odnos kakega režima do komunizma. Da pa bi takemu subjektivnemu pojmovanju »fašizma« dali nekoliko objektivnejši videz, zatrjujejo v javnih izjavah, da pomeni zanje fašizem vsak režim, ki izvaja diktaturo nad delovnim ljudstvom. S spretno propagando skrbe, da kdo takega pojmovanja fašizma ne naobrne tudi na režim v Sovjetiji. Dejstvo, da odloča v Sovjetiji brezprizivno Stalin, da ima tam vso oblast v rokah komunistična stranka,

da družni ta stranka v svojih vrstah le prav neznamenatni odstotek prebivalcev ter da zavzema višje in odločilne položaje v strankini organizaciji novo komunistično uradniško plemstvo, dočim ostajajo delavci in kmetje pretežno le navadni člani stranke, namreč dovolj jasno govori vsakemu, ki še zna samostojno misliti, da je boljševiski režim le najdoslednejša oblika »fašizma«, kakor ga marksisti javno opredeljujejo.

Tudi katoličani ne gledamo v fašizmu, kakršen je danes, idealne rešitve sodobnega družbenega vprašanja. V njem ločimo sestavne, ki pomenijo velik korak naprej in ki so v skladu z našimi pogledi na družbeno vprašanje, ne prezremo pa v njem tudi sestavin, ki jih zavračamo in odklanjamo. (Glej A. Ušeničnik: Obrisi socialnega vprašanja str. 52—56). Vsakega posameznika in vsako zamisel o organizaciji človeške družbe, ki javno nastopa, se širi in uveljavlja, podvržemo sicer kritiki, toda naš čut pravičnosti nas sili, da vedno ločimo, in kar je dobrega, za dobro priznamo in kar je zlega, kot zlo jasno označimo. Te dolžnosti marksisti ne čutijo, zato nas tudi ne sme presenetiti, da Kardelj ne najde v fašizmu niti ene dobre strani. Tako neresnično prikazovanje stvarnosti, kakor si ga je dovolil Kardelj, je poleg svoje neresničnosti tudi še žalitev za bralce, ki jim je knjižica namenjena, ker predpostavlja, da so tako omejeni, da bodo verjeli njegovim teorijam, ki jih zavrača življenje samo, in pa potvorjenim dejstvom.

(Konec.)

turo, zato jih zavračamo in se ne moremo vneti za tako »edinstveno, skupno slovensko kulturo«.

J. Šolar: Slovenski kulturni problem

Problem je tale: ali in kako moremo kot majhen narod zdržati svojo narodno in kulturno samostojnost, ne da bi zaostali ali utonili.

V prvem delu predavatelj zelo pregledno in sočno podaja razvoj slovenske kulturne rasti od srede XVIII. stol. do svetovne vojne. V drugem delu govori o enakopravnem položaju slovenstva v svobodni tronarodni jugoslovanski državi in o dolžnosti, ki jo v tem položaju imamo do kulturne prebuje ljudstva.

Univerza

Doma

Sestanek tehnikov

Zadnjo soboto so imeli tehniki svoj sestanek. Po sporedu se ni zdelo, da bi mogel biti zanimiv. Vendar je vsak že po udeležencih spoznal, da bo sestanek zelo prijeten. Tovariši iz »Slov. kluba« so namreč prignali vse, kolikor jih premore njihova garda. Nesodrugov je bila le peščica, ker niso pričakovali tolikih zanimivosti.

Najvažnejše med njimi je bilo predsednikovo poročilo o mirovnem kongresu v Belgradu, ki se ga je udeležil kot zastopnik ZSKTF. V glavnem je povedal naslednje:

ZSKTF je dobila vabilo na mirovni kongres, ki ga je priredil AO v Belgradu. Po sklepu se je odpotoval kot delegat predsednik sam, ker za več delegatov ni bilo kreditov. Potovanje je poteklo nemoteno. V Belgradu so ga sprejeli ter ga takoj povabili na delo. Sporočili so mu, da so sestavili delovne komisije, v katerih so bile zastopane vse univerze po svojih delegatih. Ljubljansko univerzo so zastopali razen njega še trije medicinci. Sam ni imel izdelanega referata, ker je bilo na vabilu premalo jasno izraženo, da bi moral priti na kongres z izdelanim referatom in ga predložiti komisiji, ki je iz dobljenih referatov sestavila glavne referate in resolucijo, sam pa na kongresu ne bi smel govoriti! Po kratkem opazovanju je videl, da delo za kongres ne poteka tako idealno, kot si je zamislil. Videl je, da se izrablja ideja miru v prid levičarsko usmerjenim elementom. Zato je izjavil, da ne bo sodeloval, pač pa ostane na kongresu kot opazovalec. Na dan kongresa samega je dobil potrdilo svojemu domnevanju, ker so bili vsi referati in tudi resolucije izrazito politični.

Prav tako zanimiva kot poročilo je bila debata, ki je privedla naše levičarje do krasnih izjav. Spoznali smo tudi nov način debatiranja: vsakega, ki ni pritrjeval njihovim besedam ali pa celo ugovarjal, so skušali v naprej obsoditi in so mu dali žig izdajalca. Manifestacija proti temnim elementom, ki se je vršila na univerzi so imenovali hujskanje na vojno! In kakšno logiko so razvijali! Tako smo slišali sprva debato o nepolitichnosti mirovnega kongresa, po predsednikovem citiranju nekaterih besed iz govorov in resolucij, pa zatiranje, da se o miru govori lahko le politično. V zagovor, da so bili govori in resolucije v levičarskem duhu

Poudarja potrebo moralne slovenizacije šolstva, se bavi z vprašanjem o razmerju naše kulture do tujerodnih kultur in podčrtava sporednost, enakopravnost. V ljudski prosveti bo treba še mnogo vzgojnega dela, predvsem v pogledu doprinasanja žrtev za slovensko kulturno rast. Predavatelj ob koncu zavrača načelo izenačevanja posameznih jugoslovanskih pokrajin. Rešitev slovenskega kulturnega problema vidi v vztrajnem in požrtvovalnem delu vseh, a to delo naj bi bilo vzvišeno nad političnim prerekanjem in zagriženim strankarstvom.

Predavanje prinaša mnogo zanimivih ugotovitev in daje novih nalog za delo na polju ljudske prosvete. Odlikuje se po preglednosti in nazornosti. Želeti bi bilo še več predavanj.

so vedeli povedati, da je belgrajska univerza pretežno levičarskega mišljenja in je zato slučajno tako ves kongres izpadel. Da bi ublažili vtis, ki ga je napravil predsednik s svojim poročilom, so stopili po svojega tovariša medicince Bačarja. Žal ni prišel do besede, prepričani smo pa, da bi izjavam svojih sodrugov o imperialistični politiki Francije in Anglije dodal pravljico o Nemčiji, kot zaščitnici malih narodov. Da je namreč SSSR takšna zaščitnica, je na sestanku izjavil neki južni brat. (»Vemo in ne skrivamo, da so vsi balkanski narodi komunizmu naklonjeni, da so za zvezo vseh miroljubnih držav, za naslonitev na sovjetsko zvezo — branik miru in neodvisnosti malih narodov!«)

Kako so bile sprejete take izjave, ni treba omenjati! Popolnoma pravilno je predsednik temu tovarišu odvzel besedo!

Veseli nas, da je predsednik podal objektivno sliko o kongresu. Spoznali smo, da imamo vsi, ki smo izven Slovenskega kluba, istega skupnega sovražnika v komunizmu. Upamo, da na svojih sestankih ne bomo slišali več o strogi strokovnosti belgrajskih tovarišev. Sedaj smo spoznali njihovo strokovno delo: poveljevanje Sovjetije, borba proti Franciji in Angliji (o Nemčiji niti besedice!), risanje karikatur vodilnih mož zapadnih držav, zbiranje slik tovarišev — padlih v boju »protiv rata i fašizma« (!) — to je vse njihovo strokovno delo!

Želimo, da bi se v tem boju vedno znašli vsi, ki smo spoznali sovražnika naše domovine, da očistimo ta madež — narodu v lepšo bodočnost.

Cerkev na Slovaškem. V slovaških šolah je zdaj verouk postal obvezen, križ je prišel spet na častno mesto nazaj. Vojaštvo hodi ob nedeljah in praznikih redno k službi božji. Izdane so posebne odredbe, ki urejajo delo v trgovini in v industriji, da se ne moti nedeljski počitek brez razloga. Slej ko prej se trudi slovaška vlada, da sklene tudi konkordat s sveto stolico.

Svarilo ameriški katol. mladini. Ravnatelj kat. mladinskega združenja v Združenih državah, Mooney, je poslal vsem katol. mladinskim organizacijam pismo, kjer nje in katol. mladino sploh svari, da bi se vezala s katero koli drugo mladinsko skupino, dokler ne pozna točno ciljev in namenov, ki jih ima tisto gibanje. Posvetovati se je treba v takih primerih z župnikom ali s škofom, če delokrog presega meje župnije.

bloč Nedeljske misli

Živimo v času, v katerem se odigravajo veliki dogodki. Obličje človeške zgodovine se izpreminja pred našimi očmi. Majhne struje in stranke so stopile v ozadje. Do izraza prihajajo velika gibanja z velikimi potezami. Vpričo velikega preustrojanja in preusmerjanja se kar sami po sebi vzporejamo v velike skupine vernih in nevernih, tvornih ustvarjalcev in trpnih gledalcev. Vse premalo smo še oddaljeni od tega, kar se pred našimi očmi dogaja, da bi mogli soditi tudi o posledicah, ki še pridejo. Za marsikaj nam manjka stvarnih dokazov sedanjosti. Zatekati se moramo k veliki in močni veri, ki zajema sooje sokove iz zgodovine in božje besede. Ljudem, ki so danes tvorni, ne moremo dopovedati, da niso samostojno kladivo, ampak nakovalo, na katerem vodi močgne udarce Gospod nebes in zemlje.

Besedilo nedeljske mašne molitve, dasi je bilo sestavljeno že pred davnimi stoletji, prav lahko vpletemo v sedanji čas. In to hočemo tudi storiti. Le pogledjmo, kako bi to storili.

Molitev pravi: »O Bog, ki dosezaš, da so srca vernikov ene misli...« Da, to je prvo! Veliko moramo prositi, da bi bili vsi današ-

nji verniki ene misli. Vse prepričevanje, dokazovanje in prerekanje nas noče privedi do edinosti v mislih. To je božji dar in zanj moramo Boga prositi! Kje naj bi bila tista edinost? Molitev v nedeljski maši nam tudi na to odgovarja, ko pravi, naj bi narodi ono ljubili, kar Bog ukazuje in ono želeli, kar Bog obeta. Saj to je tisto, česar danes manjka. Človeštvo gre za prednotami. In ker so prave prednote danes v mislih ljudi razorednotene, prihajajo na površje lažiprednote. Za njimi gre človeštvo in pada v stiske nestalnosti in trpljenja. Gotovo je tudi danes še velika večina, ki ne želi, da je tako, a drugega izhoda nima. Molitev pa pravi tako lepo, da če bi ono ljubili, kar Bog zapoveduje in ono želeli, kar Bog obeta, da bi se potem pri vsej zemeljski nestalnosti naša srca ustalila tam, kjer so prave radosti.

Ali bomo kot verniki zmogli današnjemu človeštvu to dopovedati? Ne samo dopovedati, tudi sami bomo morali z zgledom potkazati! Velike naloge čakajo na nas. Napravimo si nedeljsko molitev popolnoma za svojo. V njenem duhu delajmo, živimo in molimo!

Kroji Slovenske Dijaške Zveze

Zvezno vodstvo SDZ je sklenilo, da zopet uvede staro študentovsko tradicijo: to je enoten kroj za vse člane in članice Slovenske dijaške zveze.

Opis kroja za članice:

Opis enotne obleke za člane:

Hlače: dolge, mornarsko-modre barve; nogavice: temne; čevlji: črni, po možnosti nizki.

Pri SDZ pa naročite (najbolje preko zav. vodstva) sledeče:

Srajca iz posebnega blaga bele barve. Spređaj sta prišita 2 žepa; pri naročitvi zađostuje, da navedete obseg vratu. Cena 65 din.

Grb SDZ se našije na levi rokav nad kolcem. Cena 8 din.

Ruta je temnomodre barve. Cena 10 din; spređaj se zavozla z jermenčkom (6 din).

Pas je širok 3.5 cm in je lepe rdeče barve (26 din).

Krilo: temnomodro (mornarsko-modra barva) položeno v gube; v pasu so gube široke 3 cm, spodaj 4 do 5 cm. Gube so prešite do bokov (20 cm).

Cevlji: nizki, črni; nogavice: še niso točno določene.

Bluza: bele barve in ima prav tako spređaj 2 žepa. Zahtevajte krojne pole. Cena belega blaga, ki se naroča pri Zvezi, je 14 din za 1 m in 8 din za stroške — poštnino.

Ruta in jermenček sta ista kot pri fantovskem kroju, prav tako tudi grb.

Pas je pa za 1 cm ožji. (Cena 21 din.)

Denar je treba poslati naprej; poštnina se zaračunava samo pri blagu za dekliške bluze.

Kroj je torej izredno poceni, tako da si ga bo vsak lahko kupil. Velika njegova prednost je tudi v tem, ker se lahko hlače (krilo) pas in srajca (bluza) nosijo tudi sicer.

Začnite takoj z živahno propagando za naše nove kroje. Saj so res lepi, tako da jih bo vsak naš član in vsaka članica z veseljem in ponosom nosila.

Prvič bomo javno nastopili v novih krojih na praznik sv. Rešnjega Telesa v procesiji, kjer bomo tvorili svojo četo.

Na našem počitniškem taboru v Ptuj nas mora biti že kar cela armada. Tako bo naš nastop enoten in strumen.

Nabiralni dan za kočevske Slovence

Slovenska Straža v Ljubljani priredi na Vnebohod 2. maja 1940 zbirko za kočevske Slovence.

Naše dijaštvo bo na poziv svoje matice SDZ živahno sodelovalo z vsemi svojimi silami pri nabiralnem dnevu. S svojim vsestranskim sodelovanjem bo naše dijaštvo, posebno v mestih znatno omogočilo uspeh te pomembne narodno-obrambne akcije. Vendar se naša idealna dijaška mladina ne bo zadovoljila le z delom. Pač pa bosta vsak dijak in vsaka dijakinja doprinesla tudi skromno žrtev za kočevske brate in sestre. Čeprav se mora naše dijaštvo boriti z velikimi gmotnimi težavami, vendar bo žrtvovalo dinar za kočevske Slovence, ki imajo velike socialne in narodno-obrambne potrebe. Te morejo vsaj deloma zadovoljiti le s pomočjo vsakega zavednega člana naroda in države. Naša narodna in državna celokupnost mora zlasti v narodnostno mešanih predelih slovenskega narodnega ozemlja vedno in zvesto spremljati usodo tamkajšnjega ljudstva. Posebno v teh krajih smo dolžni skrbeti za ugled naroda in države! Ker se v polnem zavedamo svoje narodne dolžnosti, zato bomo po svojih skromnih močeh zbirko tudi gmotno podprli. Geslo vsakega našega dijaka in dijakinje naj bo: Tudi jaz hočem žrtvovati svoj dar domu na oltar!

Še o štipendijah

Opozorjeni smo bili, da bi članki v »Straži v viharju« lahko vedli do napačne sodbe glede podeljevanja francoskih štipendijev. Po besedilu članka v št. 17 bi se lahko mislilo, da se tičejo navedbe imen samo francoskih, ne pa tudi drugih, domačih štipendij. Tozadevno je bila stilizacija premalo jasna, kar je sicer naš list v št. 26. tudi pojasnil, samo da bi moral to pojasnilo uvrstiti takoj po objavi popravka g. Lacroixa. Priznavamo radevolje, da so bile naše navedbe francoskih štipendistov nepopolne: kajti poleg že omenjenih so dobili štipendije, kolikor smo mogli zvedeti, v zadnjih letih dve redovnici (uršulinka in šolska sestra), Zlata Pirnat, Vladimir Koch, Oskar Reja, Igor Lončar, Janko Bleiweis, Pavel Lunacek, Stan. Debevc, Danica Podgornik, Vinko Kopač, Ciril Šlebinger, Milan Zumer, Marija Vrabec, Rudolf Čeh, Ivan Jeruc, Lelija Novak.

Ne dvomimo, da ima g. lektor Lacroix za širjenje in poglobljanje stikov med francoskim in našim narodom velike zasluge; naša iskrena želja je, da se vsak nesporazum odstrani in da se ti stiki v ozračju medsebojnega zaupanja in razumevanja bolj in bolj učvrstijo. To nam že narekuje naša tradicionalna ljubezen do Francije in njene kulture.

Srednja šola

Članom in članicam SDZ.

2. maja naša druga narodnoobrambna akcija!

Nabiralni dan za Kočevske Slovence!
Z veseljem storimo svojo narodno dolžnost!
Zvezno vodstvo SDZ.

I. Javna akademija SDZ v Mariboru

V nedeljo 14. aprila je mariborska kat. dijaška mladina, organizirana v SDZ, prvič javno nastopila, da pokaže sadove svojega enoletnega skritega dela.

Pred polno dvorano je tov. Mauko v svojem uvodnem govoru izpovedal program mladine, včlanjene v SDZ. Poudaril je njeno odločenost v borbi za Boga, narod in državo.

Sledile so pevske točke dijaškega pevskega zbora. V zborni deklamaciji, kjer so nastopile članice in člani v novih prikupnih krojih SDZ, je kat. mladina na vprašanje, kaj hoče in čemu se zbira, jasno odgovorila, da se hoče boriti za Boga, za slovenski narod in za Jugoslavijo proti vsem, ki bi hoteli uničiti, te vekotrajne osnove slovenske katoliške mladine. Po vijolinjskih točkah je sledil Lippel-Sovretov misterij »Mrtvaški ples«, ki so ga dovršeno igrali člani vseh krojkov.

Akademija je lepo uspela, zlasti če upoštevamo, da delujejo krojki SDZ komaj eno leto. Mariborski katoliški dijaški mladini, ki nas je že na predvečer praznika sv. Jožefa presenetila z lepo telovadno akademijo, želimo še več uspeha pri bodočem delu.

Gledališče

»Šhupanova Mizka« in »Varh«.

28. decembra 1939 smo Slovenci praznovali 150 letnico slovenske drame. Ta jubilej je šel — kakor je pri nas že navada — mimo nas mirno, tiho in skoraj neopaženo, kakor se je tiho in skromno rodilo prvo slovensko dramsko delo Šhupanova Mizka, ki jo je po Richterjevi Feldmühle priredil in ponašil naš do sedaj najbolj genialni dramatik Linhart. Narodno gledališče je 150 letnico proslavilo z uprizoritvijo Šhupanove Micke, vendar se zdi, kakor bi se sramovali tega prvega otroka slovenske Talije, otroka, ki je že čisto naš, veder, nasmejan in šegav. Narodno gledališče je namreč šele post festum vstavilo Šhupanovo Mizko družno z Garrickovim Varhom v redni program svojih predstav.

Do zdaj smo bili vajeni staviti ves poudarek Linhartovega dela na komedijo »Matiček se ženi«, medtem ko se nam je Šhupanova Micka zdela komaj omembe vredna. Predstava pa je pokazala, koliko vedrine, koliko veselega, domačega in zdravega leži v tej starini slovenske literarne preteklosti. To ni čisto navadna veseloigra, temveč že skuša orisati svoj čas in tedanje razmere v njem. Tu že vidimo poudarjeno nasprotje med nemško gospodo in slovenskim kmetiškim ljudstvom, ki s svojim zdravim humorjem da čutiti domišljavi gosposki, da ima tudi kmet svoj prav, svoj ponos in da noče biti igrača nikomur. Igrri daje svojevrsten mik cela kopica rekel in rečenic iz ljudskih ust. Režiser

pa jo je poskušal še poživiti z govoricami v dialektu. To je seveda težavna stvar in zato ne smemo zameriti posameznim igralcem, če se dialekta niso dosledno držali in uhajali v običajni odrski jezik. Komedija je bila kljub tem pomanjkljivostim prav dobro izvedena. Takih postav, kakor je bil oča g. Cesarja ali Mizka ge. Danilove in Blashik g. Severja — moramo biti v resnici veseli.

S prav tolikšno vnemo in ljubeznijo so se lotili igralci Garrickovega Varha. To dvo-dejanko je pred 100 leti prevel Prešernov prijatelj Andrej Smole. Po Linhartovem zgledu ga je skušal ponašiti (nastopajočim je dal n. pr. slovenska imena), a se mu to ni posrečilo v toliki meri kot Linhartu. Varh je meščanska zgodba z naslednjo vsebino: Gospod Serše se je zagledal v svojo varovanko Maliko. Ker misli, da ljubi Malika nesramnega gospodiča Rogotca mlajšega, ji svoje ljubezni ne razkrije. No, sramežljiva Malika ne mara niti za Rogotca starejšega niti za Rogotca mlajšega in nazadnje se izkaže, da ljubi svojega varuha. Tako se zaljubljenca srečno najmeta, gospoda Rogotca odideta z dolgim nosom — in zgodbe je konec.

Kar se tiče zgodbe, bi na Varhu ne bilo nič posebnega, kar bi nas zanimalo. Zanima nas bolj zaradi dobe bidermajerstva, ki jo prikazuje, zaradi Smoletovega imena in slednjč še kot prvi poskus slovenske meščanske komedije, kar Varh je, čeprav Smole morda ni imel prav tega namena, ko je to igračko presajal v naš vrt. — Igralci so se potrudili, kolikor je bilo v njihovih močeh, in dosegli lepe odrske uspehe. Posebej naj omenim g. Drenovca, g. Lipaha in iznajdljivega g. Severja, ki z vsakim nastopom budi v nas vedno večje začudenje.

Mislím, da ima gledalec pri teh dveh dvo-dejankah mnogo večji užitek kakor pri marsikateri izmed komedij, ki so na letošnjem repertoarju. In končno bi smatral tudi za kulturno dolžnost vsakogar, da si ti ljubki starini sam ogleda.

V Ameriki uvajajo v državne šole veronauk.

Pred nekaj meseci je Trgovska zbornica v New Yorku poudarila, da je neobhodno potrebno, da se znova uvede v šole veronauk, brez katerega je pomanjkljiva ne samo kultura, ampak vse življenje državljanov. V Pittsburgu pa je odbor za javno vzgojo odredil, da se uvede v šole vsakodnevni verski pouk za vse učence. Ob tej priliki piše protestant dr. Samuel Harden Church, predsednik Carnegiejevega Instituta, v The Carnegie Magazine: »Čas je že bil, da je izšel ta odlok: boljše je pozno kot nikdar. S skopo nestrpnostjo smo nekoč odpravili veronauk iz državnih šol. S tem pa smo dali mnogim našim mladim prvo vzpodbudo, da so postali zločinci! Mi smo krivi, če so ulice polne mladih banditov. Čas je, da popravimo to neumnost. Čas je, da zberemo to za republiko tako dragoceno mladino in da jo hranimo z vodo življenja, gledajoč v njih ovčice dobrega Pastirja«.

Takšen nauk iz klasične dežele laicizma bi lahko koristil tudi nam. Tudi pri nas namreč v nekaterih strokovnih šolah ni prostora in časa za veronauk (n. pr. Srednja tehnična šola v Ljubljani).

Kulturni stiki

V zadnjem času so trije kulturni dogodki pokazali, kako nudi umetnost ne le najvarnejše pribežališče pred morečo psihozo vojne, temveč tudi polje, kjer se narod lahko najlepše in najplemeniteje približa narodu.

Prvi dogodek je obisk šestih hrvatskih književnikov v Ljubljani, kjer so 8. marca 1940 v Narodnem gledališču recitali iz svojih del. Slovenska prestolnica je goste, prave, resnično močne mlajše predstavnike hrvatske besede, in predsednika Društva hrvatskih književnikov dr. Jakovljevića slovesno sprejela. Literarni večer, na katerem je v začetku dr. Jakovljević govoril o sodobni hrvatske literarni tvornosti, se je vršil pred nabito polno dvorano. Navzoča sta bila tudi voditelj Slovencev dr. Korošec in ban dr. Natlačen. Prirediteljev je v vseh ozirih dosegla največji uspeh in je tako rekoč postala toliko časa zaželena manifestacija slovensko-hrvatskega bratstva.

Slovenski književniki so obisk Hrvatov vrnil čez dober mesec. S predsednikom Društva slovenskih književnikov prof. Koblarjem so odšli v Zagreb in tam nastopili 12. aprila 1940 tile predstavniki slovenske besede od najstarejših do srednjih: Oton Zupančič, F. S. Finžgar, Pavel Golia, dr. A. Vodnik, dr. B. Kreft, E. Kocbek in I. Gruden. Zelo simpatično sprejeti so navdušenemu hrvatskemu občinstvu, kjer sta sedela tudi zastopnika podpredsednika vlade in voditelja Hrvatov dr. Mačka ter bana Hrvatske banovine, slovenski umetniki odkrili lepoto in bogastvo svojega jezika kot najlepše posode umetniškega izraza. Obisk v Zagrebu je pri Hrvatih naredil najboljši vtis in imel odličen odmev po listih. Ponovno je izpričal, da je med bratskimi narodi, ki se nekoliko ločijo po značaju in političnih pogledih, prav kultura tisti izraz narodnega življenja, ki ima v sebi vse sile za zблиževanje, spoznavanje in razumevanje.

Pred nekaj dnevi je naš Akademski pevski zbor pod vodstvom pevovodje Fr. Marolta napravil kratko turnejo na jugovzhod. Kot priznana najodličnejši pevski zbor v državi je nastopil razen v Sarajevu in Nišu tudi v Belgradu pred najvišjimi zastopniki dvora in državnih oblasti ter diplomatskimi predstavniki tujih držav. Tako je slovenska pesem, ki jo mojstrsko goji APZ, prestopila ozke meje Slovenije in se razodela v svoji lepoti vsem tistim, ki so jo slišali.

Poostren kulturni boj v Nemčiji. Nekateri listi so vedeli veliko povedati, da je Ribbentrop, nemški zunanji minister, razpravljal o priliki obiska pri sv. očetu o novem konkordatu. Vse to je bilo iz trte izvito. Položaj katoličanov se po Ribbentropovi vrnitvi iz Rima ni zboljšal. Prav nasprotno je res! Dva dni na to, ko je bil zunanji minister doma, je oblast zaplenila samostan sester večnega čiščenja v Inomostu, sestre pa zapodila iz samostana.

Prepoved framasonstva na Špankem. Ze napovedi same, da bo framasonska loža zakonito prepovedana, so našle nad vse ugoden odmev pri Špancih. Časopisi so poudarjali, kako je framasonerija podpirala rdečo Španijo in o njeni vlogi tekom državljanske vojne. Prostožidarstvo, tako ugotavlja tisk, je državni zločin in je z nacionalnim in krščanskim duhom nove države nezdržljivo.